

KAZIMIERZ DREWNOWSKI (1881-1952)

Inżynier mechanik i elektryk, specjalista elektrotechniki, miernictwa elektrycznego i techniki wysokich napięć. Profesor elektrotechniki w Państwowej Szkole Technicznej we Lwowie (1912) i w Politechnice Warszawskiej (1915), współzałożyciel i członek honorowy SEP. Organizator wojskowych oddziałów łączności, szef służby łączności i komendant Głównej Szkoły Artylerii i Inżynierii w Warszawie. Uczestnik wojny polsko-sowieckiej (1920). W latach 1914-1923 służył w Legionach Polskich i Wojsku Polskim.

Urodzony w Stanisławowie (4 III 1881) jako syn Ignacego, inżyniera kolejowego. Studia ukończył na politechnikach we Lwowie (1903), Zurychu (1905) i w Darmstadt (1914). We

Lwowie uzyskał tytuł inżyniera mechanika. W Zurichu studiował elektrykę, a w darmstadt — technikę wysokich napięć.

Jednocześnie ze studiowaniem odbywał znakomite praktyki zawodowe: • w założonej przez Ignacego Mościckiego fabryce kondensatorów elektrycznych we Fryburgu (1905-09), • oraz w Zakładach Siemens-Schuckert we Wiedniu (1906-07) i Lwowie (1907-08).

W latach 1907-13 był adiunktem w Katedrze Elektrotechniki Szkoły Politechnicznej we Lwowie u prof. R. Dzieślewskiego. Przeorganizowywał i prowadził laboratorium elektrotechniczne.

W roku 1912 został mianowany profesorem elektrotechniki w PST (Państwowej Szkole Technicznej) we Lwowie, gdzie prowadził wykłady z elektrotechniki ogólnej i stosowanej oraz organizował laboratoria techniczne dla techników i instalato-

rów [1]. Jednocześnie, w Lwowskim Towarzystwie Politechnicznym, zainicjował i zorganizował sekcję elektrotechniczną (1908), działał jako jej sekretarz i przewodniczący do 1914 r. W ramach Komisji słownikowej wydano *Słowniczek elektrotechniczny niemiecko-polski* (1911) oraz *Pierwszą statystykę elektrowni galicyjskich* i opracowano *Projekt utworzenia krajowego biura elektrotechnicznego* (1914).

Miało to wielkie znaczenie, ponieważ profesorowie wykładający w nowo powstałych uczelniach polskich w nowo powstałej Polsce byli najczęściej przybyszami z różnych krajów. Zaborcy dyskryminowali język polski o czym może świadczyć np. fakt że w Warszawie do 1915 r. działał "*Politechnicznyj Institut Imperatora Nikołaja Wtorogo*" z personelem bez wyjątku prawosławnym, który na wieść o zbliżaniu się Niemców zbiegł do

Rosji zostawiając resztki wyposażenia szkoły [6].

Brał czynny udział w organizowaniu i pracach V Zjazdu Techników Polskich (1910), oraz w zorganizowaniu i pracach II Zjazdu Elektrotechników Polskich (1912). Na zjazdach tych wygłosił referaty: *O kondensatorach elektrycznych*, *O słownictwie elektrycznym* i *O przepisach elektrycznych*. W roku 1914, wydał podręcznik *Pomiary elektrotechniczne*, dla młodzieży akademickiej i dla techników interesujących się elektrotechniką.

W roku 1914 wstąpił do Legionów Polskich gdzie do końca pierwszej wojny światowej był organizatorem wojskowych oddziałów łączności. Był uczestnikiem wojny polsko-sowieckiej (1920), a po wojnie szefem służby łączności (do 1922 r.). Od roku 1925 w dalszym ciągu pełnił służbę wojskową, jako ko-

mendant Głównej Szkoły Artylerii i Inżynierii w Warszawie w stopniu pułkownika.

W roku 1915, Niemcy po wkroczeniu do Warszawy, pozwolili uruchomić Politechnikę Warszawską, której plany Polacy przygotowali jeszcze przed ucieczką Rosjan. K. Drewnowski był współinicjatorem powstania Wydziału Elektrycznego PW. Został pierwszym wykładowcą elektrotechniki na Politechnice Warszawskiej, która właśnie wtedy rozpoczęła działalność z polskim językiem wykładowym (1915). Początkowo dojeżdżał ze Lwowa, a na stałe przeniósł się w roku 1916. Był pierwszym mianowanym profesorem elektrotechniki w r. ak. 1915/16 PW.

Otrzymał Katedrę Podstaw Elektrotechniki, gdzie zorganizował laboratorium elektrotechniczne (1917) i rozszerzył swoje wykłady o Miernictwo Elektryczne.

W latach 1918-23 zorganizował Zakład Miernictwa i rozszerzył wykłady o Technikę wysokich napięć. Wydał podręcznik Podstawy elektrotechniki. Wziął czynny udział w zorganizowaniu Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP). W ramach Centralnej Komisji Słownictwa Elektrycznego opracował działy: elektrotechnika teoretyczna, miernictwo elektryczne i technika wysokich napięć.

W latach 1923-39 zajmował się pracami nad zorganizowaniem pracowni naukowych, badawczych i probierczych przy Zakładzie Miernictwa Elektrycznego i Wysokich Napięć.

Prace badawcze były nastawione na technikę wysokich napięć, której zastosowanie w Polsce wtedy się zaczynało. Ukażało się wtedy ponad 90 publikacji, napisanych przez prof. Drewnowskiego i jego współpracowników (J.L. Jakubowski-

go, J. Skowrońskiego, St. Szpora, S. Dunikowskiego, Hosera i innych). Były one publikowane w czasopismach polskich, niemieckich i francuskich oraz referowane na międzynarodowych kongresach i konferencjach.

Dzięki konferencjom oraz podróżom naukowym, Zakład Miernictwa Elektrycznego i Wysokich Napięć PW nawiązał kontakty naukowe z odpowiednimi instytucjami francuskimi, niemieckimi i szwajcarskimi. Poza tym Zakład intensywnie rozwijał współpracę z przemysłem — uruchomiono „pracownię probierczą”, która cieszyła się dużym zainteresowaniem przemysłu oraz władz i instytucji państwowych. Pracownia ta stała się załączkiem powstałego później, z inicjatywy Profesora, Polskiego Instytutu Elektrycznego.

Wykładał podstawy elektrotechniki i miernictwo elektro-

techniczne. Był pionierem oryginalnych metod badawczych pola elektrycznego i nowoczesnych metod pomiarowych. Stworzył 3 szkoły: ● miernictwa elektrycznego, ● techniki wysokich napięć i ● materiałów elektrotechnicznych. Był inicjatorem i promotorem wybudowania gmachu elektrycznego PW (1930-34). Pełnił funkcję dziekana Wydziału Elektrycznego (dwukrotnie). W przededniu II wojny światowej (w sierpniu 1939) został wybrany rektorem Politechniki Warszawskiej.

We wrześniu 1939 r. Niemcy po podbiciu Warszawy, zamknęli Politechnikę i natychmiast — w sposób zaplanowany wcześniej — przeprowadzili grabież najcenniejszego sprzętu laboratoryjnego (dysponowali spisami aparatury przygotowanymi przez V-tą kolumnę). Studia wyższe zostały zakazane.

Niemcy pozwalali jedynie na działalność szkół podstawowych

i zawodowych. Profesor przestał być rektorem i oficjalnie zarządzał tym co zostało z Politechniki Warszawskiej. Zarządzał gmachami i zakładami naukowo-badawczymi "byłej" Politechniki Warszawskiej. Kierował równocześnie Zakładem Elektrotechnicznym. Częściowo ograbione Laboratoria pracowały dla przemysłu, który działał dla niemieckich celów militarnych. Dzięki temu, że laboratoria mogły działać, ludzie mieli zatrudnienie i byli w stanie organizować tajne studia. Było to w poważnym stopniu zasługą Profesora.

Oficjalnie prowadzono różne kursy zawodowe ale pod pretekstem tych kursów, realizowano program studiów akademickich. W kwietniu 1942 r. Profesor został zastępcą kierownika uruchomionej przez okupanta Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej — szkoły zawodowej. Program w tej szkole

realizowali przedwojenni polscy profesorowie i tajnie — był to program akademicki. Maturzyści napływali dzięki również tajnemu nauczaniu na poziomie średnim. Tak więc Politechnika tajnie kształciła inżynierów do pracy po wojnie.

Profesor prowadził także działalność konspiracyjną z ramienia tajnego Departamentu Oświaty i Kultury przy Delegaturze Rządu na Kraj (pod pseudonimem "Darowski"). Opiekował się sprawami prowadzenia i finansowania konspiracyjnych prac naukowo-badawczych oraz opieki społecznej dla pracowników nauki.

Został aresztowany i uwięziony na Pawiaku (w nocy z 10 na 11 XI 1942) — później przewieziony do obozów koncentracyjnych Majdanek i Dachau. W obozie Dachau był członkiem 3-osobowej grupy (2 Polaków i 1 Czech), która przez radio skon-

struowane własnoręcznie, wezwała wojsko amerykańskie na pomoc więźniom obozu koncentracyjnego Dachau, ponieważ obóz wraz z więźniami miał być wysadzony przez Niemców w powietrze. Czyn ten uratował życie wielu więźniom.

Po wojnie (1945) w Brukseli założył Ośrodek Studiów Wyższych Polskich, w którym kształcono zdemobilizowanych żołnierzy polskich, których losy wojny rzuciły do Europy zachodniej.

Po powrocie do kraju (1947) podjął pracę na Politechnice Warszawskiej, przystąpił do odtworzenia zniszczonego laboratorium Zakładu Miernictwa Elektrycznego. W pracy naukowo-dydaktycznej kładł szczególny nacisk na pracę zespołową.

Najważniejsze jego prace dotyczyły badania rozkładów napięcia w układach izolacyjnych i metod pomiarów wysokiego

napięcia. Metoda kompensacyjnego pomiaru rozkładu pola elektrycznego, zwana jest w literaturze technicznej Jego metodą. Opublikował ponad 100 prac naukowych, podręczników i skryptów akademickich.

Był współzałożycielem Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP) (1919). Był współinicjatorem powstania: • Polskiego Komitetu Oświateniowego, • Polskiego Komitetu Wielkich Sieci Elektrycznych oraz • Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego (sekretarz generalny i wieloletni przewodniczący).

W ramach SEP był m.in. przewodniczącym Komisji Słownictwa Elektrotechnicznego. Nadano Mu godność członka honorowego SEP pośmiertnie w roku 1959 (nr 20).

Był • wiceprezesem Międzynarodowej Komisji Elektrotechnicznej (IEC) oraz • współzałożycielem i wiceprezesem Mię-

dzynarodowej Konferencji Wielkich Sieci Elektrycznych (CI-GRE). Był również: • członkiem Koła Inżynierów Doradców i Inżynierów Rzeczoznawców przy Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie; • przewodniczącym Komisji Elektrycznej w Towarzystwie Naukowym Warszawskim.

Był znanym taternikiem i jednym z pierwszych narciarzy polskich, członkiem i działaczem Klubu Wysokogórskiego i Towarzystwa Tatrzańskiego, jednym z twórców schroniska Murowaniec na Hali Gąsienicowej. Taternictwo uprawiał od 1900 r. W przewodnikach są opisy kilku Jego pierwszych wejść. W Tatrach jest komin Drewnowskiego. Zmarł nagle w Tatrach (22 sierpnia 1952) i jest pochowany na zabytkowym cmentarzu w Zakopanem, na Pęksowym Brzyzku.

A. J. Marusak

Literatura

- [1] **Jan Piotrowski: "Kazimierz Drewnowski (1881-1952)". Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego r1952 t45, s.95-99.**
- [2] **S. Weinfeld: "Poczet wielkich elektryków". Nasza Księgarnia 1968 Warszawa.**
- [3] **Wielka encyklopedia powszechna. PWN 1966 Warszawa.**
- [4] **150 lat wyższego szkolnictwa technicznego w Warszawie 1826-1976. WPW 1979 Warszawa.**
- [5] **Skład osobowy Politechniki Warszawskiej. WPW 1979 Warszawa.**
- [6] **Sesja naukowa z okazji 100-lecia urodzin prof. Kazimierza Drewnowskiego. Warszawa, 18 listopada 1982r. Przegląd Elektrotechniczny r. LIX z. 1/1983.**
- [7] **Pod red. B. Orłowskiego: "Słownik polskich pionierów techniki". Wydawnictwo "Śląsk", Katowice 1986.**
- [8] **Jacek Przygodzki: "O profesorze Kazimierzu Drewnowskim (1881-1952)". Referat na Konferencji APW'04 (Automatyka i Pomiary w Warszawie), OW SEP Warszawa 16.9.2004, (tekst, audio - mp3 2,6 MB).**

**DZIEKUJĘ PAŃSTWU
ZA UWAGĘ**